

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรม ตั้งแต่รากฐานชีวิตและต่อเนื่องตลอดชีวิต เมื่อคนในประเทศมีคุณภาพก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังปรากฏไว้ในรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาลในการพัฒนาการศึกษา และกำหนดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการจัดการศึกษาของประเทศว่ามีคุณภาพตามมาตรฐานตามที่กำหนด และการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคง โดยที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ดำเนินการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่สำคัญหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็ก เยาวชน และประชาชน จากการบังคับใช้กฎหมายในข้างต้นอยู่ในระดับที่น่าพอใจในเชิงปริมาณ สำหรับในเชิงคุณภาพยังคงมีสภาพปัญหาปรากฏอยู่ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยและข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายในหลายประการ และจำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขให้สามารถเกิดผลลัพธ์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 4) ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาดำเนินการภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 และสถานการณ์ที่เป็นแรงกดดันทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ โดยใช้กรอบและแนวทางการจัดการศึกษาตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) บริบทของการจัดการศึกษา และผลการพัฒนาการศึกษาของไทยในช่วงปี 2552 – 2558 ในด้านคุณภาพของการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O – NET) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ คะแนนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและต่ำ โดยในปี 2559 ผลคะแนน O – NET ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในวิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 52.29 วิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 31.62 และ 36.89 ตามลำดับ ในส่วนวิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 27.36 และ 24.82 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณภาพของการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกันสูง ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนการศึกษานอกระบบ จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N – NET) ด้านทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนาสังคม พบว่า ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และคะแนนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะด้านความรู้พื้นฐาน มีคะแนนค่อนข้างต่ำมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 10 – 34) จึงมีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 78 – 79)

ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่าการศึกษา เป็นกลไกในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังแนวความคิดให้กับพลเมืองและเยาวชนของชาติ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของสมรรถนะและความสามารถในการแข่งขันระยะยาว (Long Term Competitiveness) ที่เป็นข้อต่อหลักและบริบทที่สำคัญของการออกแบบภายใต้การขับเคลื่อนของการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา อันเชื่อมโยงกับมนุษย์และสังคมในพลวัตการเปลี่ยนแปลงของการก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 และการเป็นไทยแลนด์ 4.0 การปฏิรูปการศึกษา จึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับทุกภาคส่วน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ และจะสำเร็จได้ก็ต้องด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ พร้อมรับกับความท้าทายความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งทักษะสำคัญสำหรับคนยุคศตวรรษที่ 21 และการเป็นไทยแลนด์ 4.0 ดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการ การมีทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่มีประสิทธิภาพ (พรชัย เจตมา และคณะ, 2559, หน้า 5)

การบริหารจัดการเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารและจัดการ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย แต่จะบริหารและจัดการอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงานและใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการบริหาร ในปัจจุบันสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารอีกประการหนึ่ง คือ การทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบ แม้งานสอนจะเป็นงานหลัก แต่งานในหน้าที่พิเศษที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนเป็นหน้าที่ที่ครูปฏิเสธไม่ได้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะทำให้ครูทุกคนรักในงานสอน มีการทำงานและเก็บงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดสารสนเทศที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ได้ตามความมุ่งหมายทันการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักทดสอบทางการศึกษา 2554, หน้า 6) โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่งดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะและบทบาทในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพการใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคต (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559, หน้า 303) ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นที่ตรงกันเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหาร ประกอบด้วย 1) บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ 2) โครงสร้างองค์การ 3) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การติดต่อสื่อสาร 5) การจูงใจ 6) ภาวะผู้นำ 7) การบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 8) การพัฒนาทีมงาน ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการบริหารของ ถนัด เดชทรัพย์ (2550, หน้า 21) สมคิด บางโม (2551, หน้า 63) ยุทธศักดิ์ ไชยสีหา (2555, หน้า 5) อัคราภรณ์ มาตรา (2555, หน้า 24) อศิราภรณ์ วรรณรัตน์ (2556, หน้า 19) ธนกร อัมจักร (2557, หน้า 37) ปราณี साไฟรวัน (2558, หน้า 22 – 23) วิทยา สวณกุลลาบ (2558, หน้า 43) Likert (1961, อ้างถึงใน วุฒิพร ประทุมพงษ์, 2556, หน้า 27) และ Steers (1991, อ้างถึงใน วุฒิพร ประทุมพงษ์, 2556, หน้า 26) ซึ่งการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จและสอดคล้องกับแนวการปฏิรูปการศึกษานั้น ปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ในโรงเรียน คือ ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะผู้นำหลัก ซึ่งมีภาระหน้าที่สำคัญคือ เป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรับผิดชอบในการบริหารงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 39 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเป็นความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ทำงานร่วมกัน จนสามารถทำให้นักเรียนใฝ่รู้ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2553, หน้า 14)

ประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เกิดจากความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานด้านการจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นที่ตรงกันเกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของเรียน

2) ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน และ 3) ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลโรงเรียนของ ลัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551, หน้า 30 – 31) กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 5 – 7) อติราภรณ์ วรรณรัตน์ (2556, หน้า 86) วิทยา สวณกุลลาบ (2558, หน้า 32) Hoy and Furguson (1985, p. 131) Hanson (1996, p. 35) และ Hoy and Miskel (2008, pp. 291 – 322)

การบริหารทุกๆ องค์การจะเกิดประสิทธิผลได้ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง แต่ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดสำคัญที่สุดของประสิทธิผลทางการบริหารของผู้บริหารอาจมี 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การบริหาร ความสามารถในการบริหาร ความเชื่อของผู้บริหาร ปัจจัยด้านพฤติกรรม การบริหาร ได้แก่ ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ แรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วม และ ปัจจัยด้านสถานการณ์ของโรงเรียน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมของครู แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู บรรยากาศของโรงเรียน และสถานะเศรษฐกิจทางสังคมภายนอกที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจ มีความสำเร็จในการผลิตนักเรียน และโรงเรียนมีประสิทธิผล โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินงานต่างๆ 4 งาน ทั้งด้านโรงเรียน ด้านการบริหาร ด้านครู และอื่นๆ ภายในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่

จากสภาพการณ์และหลักการที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้บริหาร องค์การ สมาชิกทุกคน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องขององค์การทุกระดับจะต้องร่วมมือกันพัฒนา องค์การให้มีประสิทธิผลให้จงได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่มุ่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียน สังกัดสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ให้มีคุณภาพ เกิดประสิทธิผล และจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน มีการดำเนินการอยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน มีมากน้อยเพียงใด
3. ปัจจัยทางการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรง ตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
4. ประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง และ ขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
5. ปัจจัยทางการบริหารที่เลือกมาศึกษาครั้งนี้มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ หรือไม่ อย่างไร
6. ปัจจัยทางการบริหาร ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ และสมการพยากรณ์เป็นอย่างไร
7. แนวทางการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยทางการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน จำแนกตาม สถานภาพการดำรงตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน

4. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน

5. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่เลือกมาศึกษาครั้งนี้มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

6. เพื่อหาปัจจัยทางการบริหาร ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิผล โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ และสมการพยากรณ์

7. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการบริหารและ ประสิทธิผลโรงเรียน ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยทางการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรง ตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน แตกต่างกัน

4. ประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง และ ขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน แตกต่างกัน

5. ปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

6. ปัจจัยทางการบริหาร สามารถพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ และสามารถสร้างเป็นสมการ พยากรณ์ได้

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ได้ทราบถึงระดับการดำเนินการเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
2. ได้ทราบประสิทธิผลโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปึงกาฬ
3. ได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับประสิทธิผล โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
4. ได้ข้อสารสนเทศที่สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงเพื่อหา แนวทางในการพัฒนา ปัจจัยทางการบริหาร และประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนตามทัศนะ ของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ ผู้วิจัยได้ กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียนตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปึงกาฬ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 เนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหาร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ ถนัด เดชทรัพย์ (2550, หน้า 21) สมคิด บางโม (2551, หน้า 63) ยุทธศักดิ์ ไชยสีหา (2555, หน้า 5) อัคราภรณ์ มาตรา (2555, หน้า 24) อติราภรณ์ วรรณรัตน์ (2556, หน้า 19) ธนกร อัมจักร (2557, หน้า 37) ปราณี สาไพวัฒน์ (2558, หน้า 22 – 23) วิทยา สวณกุลลาบ (2558, หน้า 43) Likert (1961, อ้างถึงใน วุฒิพร ประทุมพงษ์, 2556, หน้า 27) และ Steers (1991, อ้างถึงใน วุฒิพร ประทุมพงษ์, 2556, หน้า 26) ได้ปัจจัย ทางการบริหาร 10 ด้าน ดังนี้

1.1.1 ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ

1.1.2 ด้านโครงสร้างองค์การ

1.1.3 ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.1.4 ด้านการติดต่อสื่อสาร

1.1.5 ด้านการจูงใจ

1.1.6 ด้านภาวะผู้นำ

1.1.7 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.1.8 ด้านการพัฒนาทีมงาน

1.2 เนื้อหาเกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดจาก สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551, หน้า 30 – 31) กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 5 – 7) อศิราภรณ์ วรรณรัตน์ (2556, หน้า 86) วิทยา สอนกุลลาบ (2558, หน้า 32) Hoy and Furguson (1985, p. 131) Hanson (1996, p. 35) และ Hoy and Miskel (2008, pp. 291 – 322) ได้ประสิทธิผลโรงเรียน 3 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.2.2 คุณลักษณะของผู้เรียน

1.2.3 ความพึงพอใจในการทำงานของครู

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรการวิจัย (Research Population) ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2560 จำนวนทั้งสิ้น 2,362 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 248 คน และครูผู้สอนจำนวน 2,114 คน จากทั้งหมด 212 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2560 จำนวน 334 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 120 คน และครูผู้สอน จำนวน 214 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, 607 – 610, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 43) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 สถานภาพการดำรงตำแหน่ง

3.1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1.2 ครูผู้สอน

3.1.2 ขนาดโรงเรียน

3.1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

3.1.2.2 โรงเรียนขนาดกลาง

3.1.2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรพยากรณ์

ได้แก่ ปัจจัยทางการบริหาร 8 ตัวแปร ประกอบด้วย

3.2.1 ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ

3.2.2 ด้านโครงสร้างองค์การ

3.2.3 ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.2.4 ด้านการติดต่อสื่อสาร

3.2.5 ด้านการจูงใจ

3.2.6 ด้านภาวะผู้นำ

3.2.7 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

3.2.8 ด้านการพัฒนาทีมงาน

3.3 ตัวแปรเกณฑ์

ได้แก่ ประสิทธิภาพโรงเรียน 3 ตัวแปร ประกอบด้วย

3.2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

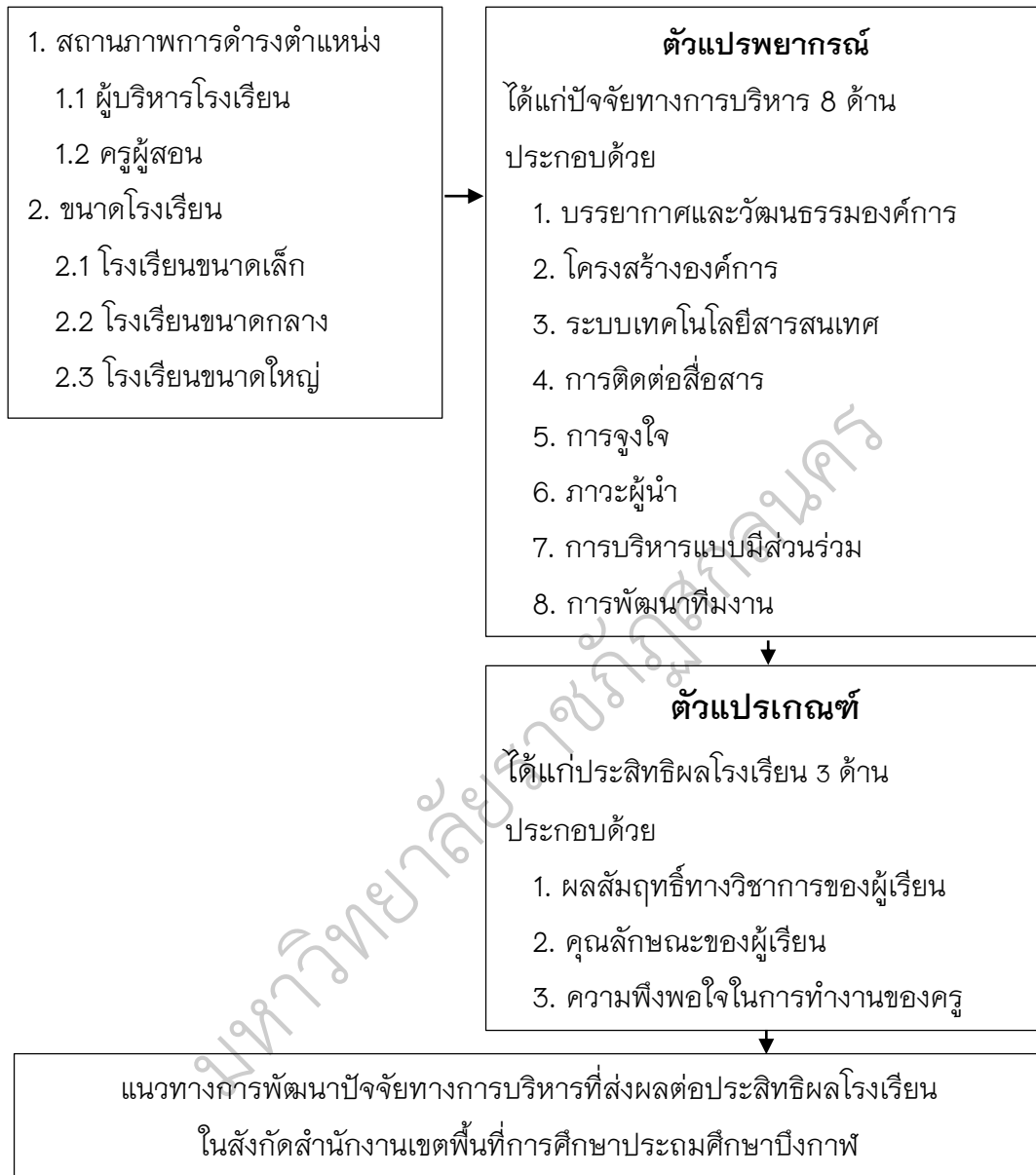
3.2.2.2 คุณลักษณะของผู้เรียน

3.2.2.3 ความพึงพอใจในการทำงานของครู

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหาร 8 ด้าน คือ 1) ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ 2) ด้านโครงสร้างองค์การ 3) ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ด้านการติดต่อสื่อสาร 5) ด้านการจูงใจ 6) ด้านภาวะผู้นำ 7) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 8) ด้านการพัฒนาทีมงาน ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการบริหารของ ธนัต เดชทรัพย์ (2550, หน้า 21) สมคิด บางโม (2551, หน้า 63) ยุทธศักดิ์ ไชยสีหา (2555, หน้า 5) อัคราภรณ์ มาตรา (2555, หน้า 24) อศิราภรณ์ วรรณรัตน์ (2556, หน้า 19) ธนกร อัมจักร (2557, หน้า 37) ปราณี สาทิพรวัน (2558, หน้า 22 – 23) วิทยา สอนกุลหาบ (2558, หน้า 43) Likert (1961, อ้างถึงใน วุฒิพร ประทุมพงษ์, 2556, หน้า 27) และ Steers (1991, อ้างถึงใน วุฒิพร ประทุมพงษ์, 2556, หน้า 26) และประสิทธิภาพโรงเรียน 3 ด้าน คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) คุณลักษณะของผู้เรียน และ 3) ความพึงพอใจในการทำงานของครู ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพโรงเรียนของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551, หน้า 30 – 31) กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 5 – 7) อศิราภรณ์ วรรณรัตน์ (2556, หน้า 86) วิทยา สอนกุลหาบ (2558, หน้า 32) Hoy and Furguson (1985, p. 131) Hanson (1996, p. 35) และ Hoy and Miskel (2008, pp. 291 – 322) สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดเพื่อตอบ ปัญหาการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรอิสระ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเรื่องปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ปัจจัยทางการบริหาร หมายถึง ตัวแปรการดำเนินงานทางการบริหารที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มี 8 ตัวแปร ดังนี้

1.1 บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ หมายถึง การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน การที่บุคลากรในโรงเรียนมีความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน มีความมุ่งมั่นและความสามัคคีในการปฏิบัติงาน การที่ผู้บริหารและครูให้ความไว้วางใจกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างจริงจัง มีความสามัคคี มีความพร้อมเพรียงและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติงาน

1.2 โครงสร้างองค์การ หมายถึง การกำหนดการจัดสายงานการบังคับบัญชา การกำหนดบทบาทหน้าที่ การแบ่งงาน การกำหนดบุคคลตามความเหมาะสมของงาน การกระจายอำนาจ การควบคุมการปฏิบัติงาน การวางแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้มากลั่นกรองให้เป็นข้อมูลสารสนเทศ เป็นเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การแสดงผลลัพธ์ การทำสำเนา และการสื่อสารโทรคมนาคมเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เหมาะสม และการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อค้นหา เพื่อการเรียนรู้ และการเผยแพร่ข้อมูล

1.4 การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับบุคลากร ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หลายช่องทาง ใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้หลักเหตุผลในการสื่อสาร โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในองค์การ ซึ่งการติดต่อสื่อสารที่ดีจะทำให้การดำเนินงานขององค์การราบรื่นไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาอย่างมุ่งมั่น เพื่อให้เกิดการตอบสนองในการทำงานตามเป้าหมายขององค์การ

1.6 ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ศิลปะ อำนาจหน้าที่ สามารถกระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นคอยตาม ลดความขัดแย้งและเกิดแรงบันดาลใจอย่างมีเหตุผล ตระหนักกับเป้าหมายของ และผู้ตามหาวิธีการปฏิบัติเพื่อให้องค์การประสบผลสำเร็จ

1.7 การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารที่สร้างแรงจูงใจให้บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กร ได้มีความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของ สามารถแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ประเมินผล และมีผลประโยชน์ร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไปด้วยกันเพื่อนำพาทิศทางการสู่เป้าหมาย

1.8 การพัฒนาทีมงาน หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อองค์กร การค้นหาวิธีการ และเครื่องมือต่างๆ ที่จะสร้างบรรยากาศในการทำงานเพื่อกระตุ้นให้ทรัพยากรมนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ สร้างบรรยากาศขององค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการเปลี่ยนค่านิยมให้ถูกต้องในเรื่องความรับผิดชอบ

2. ประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน
คุณลักษณะของผู้เรียน และความพึงพอใจในการทำงานของครู ดังนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน หมายถึง ความรู้หรือทักษะอันเกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดและแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติ

2.2 คุณลักษณะของผู้เรียน หมายถึง คุณลักษณะที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันได้แก่ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม ในด้าน ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

2.3 ความพึงพอใจในการทำงานของครู หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของครูมีต่องานในด้านบวก ได้แก่ ความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันของเพื่อนร่วมงาน ความไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อตนเอง เงินเดือนค่าตอบแทนที่ได้รับ และความก้าวหน้าในวิชาชีพ

3. บุคลากรในโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2560

4. สถานภาพการดำรงตำแหน่ง หมายถึง ตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน

4.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาราชการแทนตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2560

4.2 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่หลักด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2560

5. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ลักษณะของโรงเรียนโดยจำแนกตามจำนวนนักเรียน โดยโรงเรียนที่สังกัดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จำแนกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

5.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน 1 – 120 คนลงมา

5.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 121 – 499 คน

5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี หมายถึง ส่วนราชการที่เกิดขึ้นจากการแบ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งประกอบไปด้วยสถานศึกษา จำนวน 212 โรงเรียน

7. แนวทางการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี หมายถึง แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน โดยผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากสถิติ ค่าอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนโดยรวม มาพิจารณาถ้าพบว่าปัจจัยทางการบริหารด้านใดมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพโรงเรียนโดยรวม แล้วผู้วิจัยจะนำด้านดังกล่าวไปสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอวิธีหรือแนวทางพัฒนาปัจจัยทางการบริหารนั้นต่อไป